

รายงานการวิเคราะห์ความเสี่ยงของการดำเนินงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต หรือผลประโยชน์ทับซ้อน ศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

1. หลักการและเหตุผล

1.1 การมีผลประโยชน์ทับซ้อนถือเป็นการทุจริตคอร์รัปชันประเภทหนึ่ง เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดต่อกฎหมายหรือจริยธรรม โดยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในกระบวนการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนทำให้เกิดการละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลางและความเป็นธรรม จนส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะของส่วนรวมและผลประโยชน์หลักขององค์กร หน่วยงาน สถาบันและสังคมต้องสูญเสียไปโดยผลประโยชน์ที่เสียไปอาจอยู่ในรูปแบบของผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพการให้บริการ ความเป็นธรรมในสังคม รวมถึงคุณค่าอื่น ๆ อย่างไรก็ตามท่ามกลางผู้ที่ตั้งใจกระทำ ความผิดดู ยังพบผู้กระทำความผิดโดยไม่ เจตนาหรือไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวอีกเป็นจำนวนมาก จนนำไปสู่การถูกกล่าวหา ร้องเรียนเรื่องทุจริตหรือถูก ลงโทษทางอาญา ผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest : COI) เป็นประเด็นปัญหาทางการบริหารภาครัฐในปัจจุบันที่เป็นบ่อเกิดของปัญหาการทุจริตประพตมิชอบในระดับที่รุนแรงขึ้น และยังสะท้อนปัญหาการขาดหลักธรรมาภิบาล และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

1.2 การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ในเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) จึงได้มีการประเมินในด้านการต่อต้านการทุจริตในองค์กรเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนของหน่วยงาน ให้มีการดำเนินการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อกำหนดเป็นมาตรการในการป้องกันการทุจริต การบริหารงานที่โปร่งใส และตรวจสอบได้ ศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 และกำหนดมาตรการ กลไกหรือแนวทางในการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนของศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 ด้วย

ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) หมายถึง ความทับซ้อนกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์สาธารณะที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งเป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลประโยชน์ส่วนตนอยู่และได้ใช้อิทธิพลตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตัว โดยก่อให้เกิดผลเสียต่อผลประโยชน์ส่วนรวม มีหลากหลายรูปแบบไม่จำกัดอยู่ในรูปแบบของตัวเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้น แต่รวมถึงประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่ในรูปตัวเงินหรือทรัพย์สินที่มีลักษณะอื่น ๆ อาทิ เช่น การแต่งตั้งพรรคพวกให้มาดำรงตำแหน่งในหน่วยงาน หรือตัดสินใจให้ญาติพี่น้องหรือพวกพ้องเข้ามามีส่วนร่วมในประโยชน์สาธารณะโดยมิชอบ ทำให้ส่งผลเสียต่อส่วนรวม

การวิเคราะห์ความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่ระบบในการบริหารปัจจัยและการควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดมูลเหตุของโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ประเภทของความเสี่ยง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ คือ ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการบรรลุเป้าหมายและพันธกิจในภาพรวมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และเหตุการณ์ภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ และการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ไม่เหมาะสม รวมถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างนโยบาย เป้าหมาย กลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร ภาวะการแข่งขัน ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม อันส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร

2) ความเสี่ยงด้านการเงิน คือ ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณและการเงิน เช่น การบริหารการเงินที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ทำให้ขาดประสิทธิภาพและไม่ทันต่อสถานการณ์ หรือเป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการเงินขององค์กร เช่น การประมาณการงบประมาณไม่เพียงพอ และไม่สอดคล้องกับขั้นตอนการดำเนินการ เป็นต้น สืบเนื่องจากการขาดการจัดหาข้อมูล การวิเคราะห์ การวางแผน การควบคุมและการจัดทำรายงานเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงบประมาณและการเงินดังกล่าว

3) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน คือ ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือผลการปฏิบัติงาน โดยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเป็นความเสี่ยงเนื่องจากกระบวนการภายในขององค์กร/กระบวนการเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ใช้/บุคลากร/ความเพียงพอของข้อมูล ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กร

4) ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ โดยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเป็นความเสี่ยงเนื่องจากความไม่ชัดเจน ความไม่ทันสมัยหรือความไม่ครอบคลุมกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ รวมถึงการทำนิติกรรมสัญญา การร่างสัญญาที่ไม่ครอบคลุมการดำเนินงาน

สาเหตุของการเกิดความเสี่ยง อาจเกิดจากปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย คือ

1) ปัจจัยภายใน เช่น นโยบายของผู้บริหาร ความซื่อสัตย์ จริยธรรม คุณภาพของบุคลากร และการเปลี่ยนแปลงระบบงาน ความเชื่อถือได้ของระบบสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารและเจ้าหน้าที่บ่อยครั้ง การควบคุมกำกับดูแลไม่ทั่วถึง และการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับของหน่วยงาน เป็นต้น

2) ปัจจัยภายนอก เช่น กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ การเปลี่ยนทางเทคโนโลยี หรือสภาพการแข่งขัน สถานะแวดล้อมทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้น

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน จึงหมายถึงกระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบในการบริหารปัจจัย และควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดเหตุ หรือโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจจะเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อันเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการทุจริต กล่าวคือ ยังมีสถานการณ์หรือสภาวะการณ์ของการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมมากเท่าใด ก็ยังมีโอกาสก่อให้เกิดหรือนำไปสู่การทุจริตมากเท่านั้น

2. การวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการทุจริตในความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรภาครัฐ

ศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 ได้ศึกษาปัญหาและแนวโน้มโอกาสในการเกิดการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรภาครัฐของศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 จากรายงานผลการตรวจสอบภายในของปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 พบความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรภาครัฐ โดยพิจารณาจากรายงานผลการตรวจสอบภายในของศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 ดังนี้

3.ตารางวิเคราะห์ความเสี่ยง

ประเด็นความเสี่ยง	โอกาส/ความเสี่ยง การทุจริต	ประเภทความเสี่ยง การทุจริต		สถานะความเสี่ยง			
		Know Factor	Unknow Factor	เขียว	เหลือง	ส้ม	แดง
กระบวนการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบ	เอกสารประกอบการจัดซื้อจัดจ้างไม่ครบถ้วน	✓			✓		
กระบวนการบริหารราชการ	มีการเปลี่ยนแปลงการใช้รถหลังจากอนุมัติแล้ว	✓			✓		
	มีบันทึกการใช้รถ แต่ไม่ได้ปรีนใบขออนุญาตใช้รถให้พนักงานบริการเก็บเป็นหลักฐาน	✓			✓		
	ไม่จัดทำประวัติการซ่อมบำรุงรถยนต์	✓			✓		

ความหมายของสถานะความเสี่ยงตามสีไฟจราจร มีรายละเอียด ดังนี้

- สถานะสีเขียว : ความเสี่ยงระดับต่ำ
- สถานะสีเหลือง : ความเสี่ยงระดับปานกลาง และสามารถให้ความรอบคอบระมัดระวังในระหว่างปฏิบัติงานตามปกติควบคุมดูแลได้
- สถานะสีส้ม : ความเสี่ยงระดับสูง เป็นกระบวนการที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายคน หน่วยงานภายในองค์กรมีหลายขั้นตอน จนยากต่อการควบคุม หรือไม่มีอำนาจเข้าควบคุมข้ามหน่วยงานตามหน้าที่ปกติ
- สถานะสีแดง : ความเสี่ยงระดับสูงมาก เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกคนที่ไม่รู้จักสามารถตรวจสอบได้ชัดเจน ไม่สามารถกำกับติดตามได้อย่างใกล้ชิด หรือสม่าเสมอ

จากตารางวิเคราะห์ความเสี่ยง สามารถจำแนกความเสี่ยงได้ออกเป็น 4 ระดับ คือ สูงมาก สูงปานกลางและต่ำ โดยสามารถสรุปข้อมูลการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลภาครัฐ ศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้ดังตารางด้านล่างนี้

ความเสี่ยงระดับปานกลาง	<p>สามารถให้ความระมัดระวัง ในระหว่างปฏิบัติงานตามปกติควบคุมดูแลได้</p> <p>ปัจจัยความเสี่ยง</p> <p>1) กระบวนการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบ</p> <p>-เอกสารประกอบการจัดซื้อจัดจ้างไม่ครบถ้วน</p> <p>2) กระบวนการบริหารราชการ</p> <p>-มีการเปลี่ยนแปลงการใช้รถหลังจากอนุมัติแล้ว</p> <p>-มีบันทึกการใช้รถ แต่ไม่ได้ปรีนใบขออนุญาตใช้รถให้พนักงานบริการเก็บเป็นหลักฐาน</p> <p>-ไม่จัดทำประวัติการซ่อมบำรุงรถยนต์</p>
-------------------------------	---